

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

ХАРКІВ – 2022

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 11 від 16.11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

Знобей О.В. СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	92
Кабусь Н.Д., Чернушенко А.В. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	94
Клевака Л.П. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ВИХОВАНОК ПОЛТАВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ШЛЯХЕТНИХ ДІВЧАТ.....	98
Кожина С.В., Размолодчикова І.В. ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ: ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	103
Коловоротна Н.А. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ У ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї.....	106
Костіна В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	109
Кошова-Куклішина Л.С., Денисюк О.М. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	113
Ладоня А.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї.....	115
Лейба А.Р. ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	117
Лобанова А.С., Скочинська-Прокопович Б. СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЖИТТЄЗБЕРЕЖЕННЯ ДІТЕЙ, ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	119
Макар Л.М. ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	122
Манжарова О.О. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІКТ.....	124

поступово; термін адаптації дитини до нових умов життя залежить як від самої дитини, так і від середовища, в якому вона перебувала до того, як потрапила в прийомну родину; особистісних характеристик прийомних батьків та від наявності емоційного контакту, рівня довіри і відкритості між прийомними батьками та дітьми.

Таким чином, успішна соціалізація дитини молодшого шкільного віку в умовах прийомної родини залежить, з одного боку, від самої дитини, а з іншого – від прийомних батьків та соціальних фахівців, які впливають на цей процес. Це зумовлює потребу в якісній професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної галузі до роботи з соціалізації дитини молодшого шкільного віку в умовах прийомної родини.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О.О. Соціалізація особистості в контексті вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних досліджень. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Черкаси, 2015. № 10 (343). С. 7-13.
2. Артющікіна Л. М. Полянйічко А.О. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально правовий аспект): монографія. Суми: Сум ДПУ, 2002. 268 с.
3. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
4. Капська А.Й., Пеша І.В. Соціальний супровід різних категорій сімей і дітей. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 232 с.
5. Лемко Г. Соціалізація дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах прийомної сім'ї. *Гірська школа Українських Карпат*. 2013. № 8-9. С. 223-225.
6. Манохіна І.В. Соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2012. 276 с.
7. Яремчук В. В. Феномен соціального сирітства як наукова проблема. *Вісник психології і педагогіки ПНУ ім. В. Стефаника*. 2010. № 15. С. 7-10.

Лейба А.Р.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д.Кабусь

Згідно зі статистичними даними дослідження, проведеного Українським інститутом соціальних досліджень у межах проекту ESPAD, 81 % українських

дітей та підлітків мають помірну Інтернет-залежність, 10,6 % – сильну й лише 8,4% респондентів не відчують потреби в постійному користуванні Інтернетом, що дозволяє зробити висновок про неналежний рівень розвитку навичок комунікації й самореалізації зростаючого покоління в реальному, а не віртуальному світі й потребує підвищення уваги до соціального виховання дітей, починаючи з молодшої школи.

Соціальний педагог як фахівець у галузі соціального виховання відіграє важливу роль у розвитку комунікабельності й соціальної адаптованості зростаючої особистості, реалізуючи діагностичну, профілактичну, просвітницьку, соціально-виховну, корекційну, консультативну, організаційно-методичну діяльність.

Важливим засобом у роботі соціального педагога з соціального виховання дітей молодшого шкільного віку є інтелектуальні ігри, зокрема, шахи, шашки, турніри, вікторини, конкурси інтелектуалів, капітанів, інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли?», «КВК», «Поле чудес», «Колесо фортуни», «Найрозумніший», «Загадки планети Земля», «Казкова скринька», ігри зі словами, ребуси, загадки, чарівні квадрати, кросворди, сканворди, чайнворди, шаради, головоломки, криптограми, деформовані тексти, логічні завдання, конкурси на складання власних головоломок, ребусів, кросвордів, які допомагають дітям розвиватися та спілкуватися у процесі самої гри, отже, можуть виступати засобом соціалізації учнів молодшої школи.

Залучення дітей до ігор, зокрема, інтелектуальних, сприяє розвитку важливих умінь: здатності до пошуку невідомого елемента, прийняття рішення, подолання перешкод на шляху до обраної мети. Ігрова діяльність створює яскравий емоційний фон, дух змагання, оптимізує інтелектуальні здібності, сприяє розвитку мислення, пізнавального інтересу, творчої активності дітей. Добір доцільного змістовного наповнення для інтелектуальних ігор сприяє розвитку емоційно-ціннісної сфери дітей, формуванню у них позитивної системи цінностей та переконань. Аналіз наукових праць Л. Туріщева, О. Безпалько, І. Звереві дозволяє в якості інструментарію роботи соціального педагога з соціального виховання молодших школярів застосовувати науково-пізнавальні тренінги для розвитку інтелектуальних здібностей дітей, організовувати колективні дискусії з використанням інтелектуальних ігор. Розвитку дружніх стосунків між дітьми сприяють відповіді на запитання: “Як пройти цю гру?”, “Який варіант ходу правильний?”, “Хто зможе перемогти?” та “Яка гра буде наступною?” тощо. Активне залучення молодших школярів до інтелектуально-ігрової діяльності сприяє формуванню знань та умінь ефективних соціальних відносин, навичок організації діяльності, набуттю досвіду адекватної оцінки й аналізу власної діяльності й діяльності однолітків, досвіду спільної продуктивної діяльності.

Застосування діагностичних методик (зокрема, «Додавання піраміди», «Складання розрізних картинок», «Прості аналогії», «Сюжетні вкладки», «Вивчення швидкості мислення», «Вивчення саморегуляції») дозволяє виявити вплив інтелектуальних ігор на розвиток особистості молодшого школяра

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка технології роботи соціального педагога з соціального виховання учнів молодшої школи у закладах освіти, яка б сприяла розвитку ціннісної, інтелектуальної й діяльнісної сфер особистості молодших школярів й сприяла їхній успішній соціалізації.

Лобанова А.С.

доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та масових комунікацій
Криворізького державного педагогічного університету

Скочинська-Прокопович Б.

доктор PhD,
заступник директора Інституту іноземних мов Жешовського Університету

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЖИТТЄЗБЕРЕЖЕННЯ ДІТЕЙ, ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації (24 лютого 2022 р.) на територію суверенної України спричинило катастрофічні наслідки практично для усіх територіальних громад як великих міст, так і містечок і сіл. Мільйони людей було евакуйовано з зони бойових дій, значна частина з яких виїхала у європейські країни та переїхала до західних областей України, залишивши тим самим свої зруйновані домівки і набувши статусу внутрішньо переміщених осіб. Катастрофічні руйнації не тільки військової, але й промислової та цивільної інфраструктури спровокували вкрай негативні наслідки для людського життя, особливо для дітей, підлітків та молоді. Підлягає помітній руйнації й сімейна структура українського суспільства, оскільки 44% українських родин в умовах військового стану виявилися роз'єднаними завдяки вимушеній евакуації, що призвело до збільшення розлучень, неповних сімей, зростання чисельності дітей-сиріт.

Тому *соціальна проблема* полягає у тому, що внаслідок російської агресії в Україні з'явилися *мільйони дітей-війни*, які зазнали або фізичного болю з боку окупантів, або психологічного стресу від ракетних бомбардувань чи втрати батьків, або соціально-психологічного дискомфорту у зв'язку з переселенням чи міграцією. Отже *актуальність дослідження* полягає у необхідності пошуку найбільш ефективних шляхів убезпечення дітей, підлітків та молоді від ризиків та наслідків російсько-української війни. Вважаємо, що для вирішення цієї вкрай важливої соціальної проблеми необхідна синергія фахівців-психологів, соціологів, педагогів, працівників мас-медіа, державних та муніципальних соціальних служб, тобто практично усіх агентів соціалізації підростаючого покоління.

Одним із ефективних методів є розробка і запровадження *соціальних технологій життєзбереження* дітей, підлітків та молоді в умовах війни та у поствоєнний час. Як відомо, соціальні технології — це процес цілеспрямованого впливу на будь-який соціальний об'єкт (індивіда, групу,